

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

А. І. КОЛІСНІЧЕНКО

**Професійна підготовка майбутніх
учителів іноземних мов у Нідерландах та
Україні: порівняльний аспект**

Монографія

Умань
Видавець «Сочінський М. М.»
2021

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:81'243(492+477)(02)

К60

Автор:

Колісніченко Ангеліна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рецензенти:

Коляда Н. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини);

Заболотна О. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини);

Шандрук С. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри лінгводидактики та іноземних мов (Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка);

Лавриш Ю. Е., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»).

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 28 вересня 2021 року)*

Колісніченко А. І.

К60 **Професійна** підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та Україні: порівняльний аспект : монографія / А. І. Колісніченко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун.-т імені Павла Тичини. – Умань : Сочінський М. М., 2021. – 200 с.

ISBN 978-966-304-415-6

Монографія окреслює особливості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та рекомендаційні засади щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України. У праці висвітлено ретроспективне дослідження виникнення та розвитку педагогічної освіти у Нідерландах, досліджено трансформації вищої освіти педагогічних кадрів у Нідерландах.

У монографії здійснено порівняльний аналіз програм підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах та уточнено періодизацію етапів становлення педагогічної освіти у Нідерландах; відповідність освіти фахівців з викладання іноземних мов у Нідерландах вимогам загальноєвропейського простору вищої освіти з урахуванням останніх змін у галузі їхньої педагогічної освіти. Визначено перелік професійних стандартів освіти майбутніх учителів іноземних мов та їхню градацію. Визначено основні складові структури, змісту і вимог до системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та Україні.

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:81'243(492+477)(02)

ISBN 978-966-304-415-6

©Колісніченко А. І., 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ПЕРЕДМОВА.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НІДЕРЛАНДАХ	10
1.1. Стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх учителів іноземних мов у сучасній педагогічній науці	10
1.2. Становлення, розвиток та реформування освітньої системи підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах	27
1.3. Сучасна освіта майбутніх учителів іноземних мов у нідерландських університетах	49
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НІДЕРЛАНДАХ	64
2.1. Відповідність професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах міжнародним вимогам.....	64
2.2. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів	83
2.3. Безперервна освіта вчителів іноземних мов у Нідерландах ..	97
РОЗДІЛ 3. ВИЩА ОСВІТА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІДЕРЛАНДІВ ТА УКРАЇНИ	111
3.1. Сучасний стан освіти майбутніх учителів іноземних мов в Україні.....	111
3.2. Порівняльний аналіз освіти майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та Україні	132
3.3. Рекомендовані заходи, для удосконалення освіти майбутніх учителів іноземних мов в Україні, на прикладі нідерландської освіти	155
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	168
ДОДАТКИ	190

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

AHELO	Assessment of Higher Education Learning Outcomes	Оцінювання навчальних досягнень вищої освіти
BOL	Beroepsopleidende leerweg	Професійне навчання
BA	Bachelor of Arts	Бакалавр гуманітарних наук
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg	Блочне навчання
BKO	Basiskwalificatie onderwijs,	Базова кваліфікація викладання
BSc	Bachelor of Science	Бакалавр науки
CAE	Cambridge Assessment English	Кембриджське оцінювання рівня володіння англійської мови
CEFR	Common European Framework of Reference for Languages	Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти
Cito	The national institute for educational measurement	Національний інститут освітніх досліджень
CLIL	Content and Language Integrated Learning	Зміст та інтеграція мовної освіти
ECTS	European Community Course Credit Transfer System	Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система
EHEA	European Higher Education Area	Європейський простір вищої освіти
EPI	English Proficiency Index	Показник рівня володіння англійською мовою
ETUCE	European Trade Union Committee for Education	Європейський профспілковий комітет з освіти
FCE	First Certificate in English	Іспит на визначення початкового рівня англійської мови
HAVO	Senior general secondary education	Вища загальна середня освіта
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs	Університети прикладних наук
HO	Higher education	Вища освіта
IDS	International Diploma Supplement	Міжнародний додаток до диплома
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement	Міжнародна асоціація для оцінювання освітніх досягнень
IATEFL	International Association of Teachers of English as a Foreign Language	Міжнародна асоціація викладачів англійської мови як іноземної
MA	Master of Arts	Магістр прикладних наук
MBO	Senior secondary vocational education	Вища загальна професійна освіта

MSc	Master of Science	Магістр науки
NLQF	National Language Qualifications Framework	Освітня кваліфікаційна рамка Нідерландів
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	Організація економічної співпраці та розвитку
OCW	The Ministry of Education, Culture and Science	Міністерство освіти, культури і науки
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study	Міжнародне дослідження якості читання і розуміння тексту
PABO	Pedagogische Academie Basisonderwijs	Педагогічний коледж початкової освіти
PISA	Programme for International Student Assessment	Міжнародна програма з оцінювання освітніх досягнень
PhD	Doctor of Philosophy	Доктор філософії
PO	Primary education	Початкова освіта
SKO	Seniorkwalificatie Onderwijs	Кваліфікація старшого викладача
SCC	Special career coach	Особистий кар'єрний наставник
TALIS	Teaching and Learning International Survey	Міжнародний огляд викладання та навчання
TOEFL	Test of English as a Foreign Language	Тест на знання англійської як іноземної мови
TOEIC	Test of English for International Communication	Тест з англійської мови для міжнародного спілкування
Nuffic	Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs	Нідерландська організація міжнародного співробітництва у галузі вищої освіти
VELON	Dutch Association of Teacher Educators	Голландська спілка викладачів
VMBO	Preparatory secondary vocational education	Допрофесійна середня освіта
VSNU	Association of universities in the Netherlands	Спілка університетів у Нідерландах
VWO	Pre-university education	Доуніверситетська освіта
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek	Закон про вищу освіту та наукові дослідження
ЗВО	Заклади вищої освіти	
ЄВІ	Єдиний вступний іспит	
ЄС	Європейський Союз	
МОН	Міністерство освіти і науки	
НУШ	Нова українська школа	
ППКВ	Програми підвищення кваліфікації вчителів	
УАДО	Українська асоціація дослідників освіти	

ПЕРЕДМОВА

На потребі реформування освіти України, необхідності проведення заходів для здійснення основних трансформацій відповідно до європейських освітніх вимог наголошено у низці державних документів: концепції «Нова українська школа» (2016), Новій концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальних засадах державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (2019), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011, зі змінами 2013, 2018), Законі України «Про загальну середню освіту» (2019), Законі України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами 2019) та ін. У цих документах визначено головні орієнтири щодо створення базової підготовки майбутніх учителів іноземних мов нової генерації, забезпечення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших напрямів галузі освіти та для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогічних працівників.

Бажання України інтегруватись у європейський освітній простір пояснює значний інтерес до освіти інших країн, які досягли успіху в її реформуванні. На особливу увагу заслуговують Нідерланди, які вважаються одним із засновників Європейського Союзу та мають високі освітні стандарти. Крім того, відповідно до рейтингів з викладання іноземних мов English Proficiency Index (EF EPI), що здійснюються щорічно міжнародною організацією «English First», уже 9 років поспіль (2011–2019) ця країна займає місце у трійці лідерів. Україна, за даними 2019 року, має середній рівень, займаючи 49 позицію зі 100 країн.

За результатами рейтингів Міжнародного дослідження якості читання і розуміння тексту (PIRLS – Progress in International Reading Literacy Studying) Нідерланди мають позитивний досвід як зростання освіченості населення, так і рівня володіння іноземними мовами, адже, за даними Міжнародної асоціації з оцінювання навчальних досягнень (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement), понад 90 % нідерландців володіють мовою міжнародного спілкування. Такий значний

відсоток населення, яке розмовляє англійською мовою, маючи офіційну мову – нідерландську, дає підстави вважати, що рівень викладання іноземних мов у цій країні заслуговує на увагу та потребує системного і ґрунтовного вивчення.

У контексті означеного актуалізується необхідність вивчення та впровадження в українську освіту зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах з метою наближення національної освіти до європейських і світових тенденцій, а це передбачає здійснення порівняльних досліджень у галузі освіти.

Значний внесок у вивчення досвіду підготовки вчителів іноземних мов у провідних країнах світу здійснили українські учені-дослідники: С. Коцур (в Австрії), Н. Сулим (в Англії і Шотландії), Є. Процько (у Бельгії), А. Роляк (у Данії), Л. Романюк (в Ізраїлі), Г. Ахмед (в Іраку), А. Лагутіна (в Іспанії), К. Кравченко (у Німеччині), І. Захарова (у Польщі), І. Білецька, Я. Бондарук, М. Кокор, О. Волкова (у США), С. Прохорова, С. Гринюк (у Фінляндії), О. Голотюк (у Франції), О. Антоненко (у Чеській Республіці), І. Сілютіна (у Швеції), В. Синельник (в Японії) та ін.

Особливу цінність для наукової розробки проблеми мають компаративні розвідки вітчизняних учених (О. Заболотна, Л. Заяць, С. Каричковська, Ю. Лавриш, О. Локшина, І. Самойлюкевич, А. Сбруєва, С. Шандрук та ін.), предметом уваги яких став міжнародний досвід реформування сучасної освіти, проблеми європейської інтеграції в освітній сфері, гуманізації освіти тощо.

Привертають увагу праці українських учених-компаративістів, у яких побіжно висвітлюються ті чи інші аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Так, у наукових розвідках О. Безлюдного, В. Безлюдної, Ю. Запорожцевої, В. Махінова, О. Місечко, С. Ніколаєвої та ін. запропоновано концепції та різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, шляхи формування необхідних для успішної роботи компетентностей, підготовки до інтерактивного навчання школярів тощо.

Заслуговують на увагу праці українських науковців, у яких досліджено окремі аспекти організації та функціонування системи освіти у Нідерландах. Так, К. Бойченко висвітлила питання

організації системи шкільної освіти в Нідерландах, Л. Заяць дослідила інтеграцію освітнього та науково-дослідницького компонентів діяльності університетів у Нідерландах та здійснила порівняльний аналіз університетської освіти в Україні та Нідерландах у контексті Болонських угод.

Вагомий внесок у розвиток галузі, пов'язаної з освітньою компаративістикою, зробили нідерландські науковці: А. ван Есен (A. J. van Essen), М. Луненберг (M. Lunenberg), К. Щрійнер (Ch. Schrijner), М. Сноек (M. Snoek), Дж. М. Уілемс, (G. M. Willems) та ін., у працях яких висвітлено позитивний досвід реформування освіти у Нідерландах.

Однак аналіз наукових досліджень, які в тому чи іншому аспекті розглядають університетську освіту у Нідерландах чи її адміністрування, демонструє, що прогресивний досвід цієї країни щодо професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є недостатньо вивченим українською педагогічною наукою. Вивчення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах є тим джерелом, аналіз та осмислення якого сприятиме розв'язанню низки проблем якісної підготовки фахівців у галузі іншомовної лінгвістики в нашій країні, особливо в час активного реформування освіти в Україні відповідно до викликів сьогодення.

Актуальність дослідження, висвітленого у монографії, зумовлена прагненням адаптувати вітчизняну освіту до європейських стандартів, а глибоке вивчення й аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов сприятимуть подоланню недоліків і *суперечностей*, що наявні в системі освіти України, зокрема між:

- підвищенням вимог до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов та браком державної підтримки для реалізації реформ в Україні;
- прагненням наблизити вітчизняну систему професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до світових і європейських вимог та відсутністю необхідних умов для підвищення якості підготовки фахівців у цій сфері;
- необхідністю комплексного порівняльного аналізу досвіду реформування сучасної нідерландської вищої педагогічної

освіти та недостатньою інтенсивністю запровадження освітніх реформ у вітчизняну вищу освіту для підвищення конкурентоспроможності вчителів іноземних мов в освітньому просторі України й інших європейських країн.

Метою наукової роботи є дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та розроблення рекомендаційних заходів щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України.

Монографія складається із трьох розділів та дев'яти підрозділів. У *першому розділі* – «*Теоретичні основи дослідження освіти майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах*» – з'ясовано ступінь розробленості проблеми; проаналізовано процес становлення підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищій освіті Нідерландів як окремого напрямку професійної освіти; схарактеризовано сучасний стан підготовки майбутніх учителів іноземних мов у нідерландській вищій освіті.

У *другому розділі* – «*Організація та функціонування професійної освіти майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах*» – проаналізовано зміст програми підготовки та здійснено огляд додаткових можливостей для підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов у контексті реалізації професійної діяльності. Також здійснено дослідження особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти Нідерландів.

У *третьому розділі* – «*Вища освіта майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів та України*» – здійснено детальний огляд сучасних тенденцій професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у системі освіти України, порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах й Україні та розроблено рекомендації щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у вітчизняній системі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.